Според четвърти са нещо като екзотика в един свят, където любовта си отива.

СЪВРЕМЕННИ МЕТОДИ ЗА ФОРМИРАНЕ НА ОБЩОЧОВЕШКИ ЦЕННОСТИ НА ДЕЦА-ТВОРЦИ И РАННА ПРОФЕСИОНАЛНА ОРИЕНТАЦИЯ

Магдалена Маркова

CONTEMPORARY METHODS FOR FORMATION OF UNIVERSAL VALUES IN CHILDREN ARTISTS AND EARLY PROFESSIONAL ORIENTATION

Magdalena Markova

The pedagogical practice, subject of this study, targets students between the ages of 14 and 19, enrolled in Literature Club “Kastalia” at CPDS* - Municipal Children Complex, Varna. During their training, the students act as an editorial team for the literary almanac “Touch of Kastalia” which the club publishes periodically.

This practice is applicable in any literary club or creative writing program, whether at CPDS or at schools. It enhances the process of creative writing by revealing a new aspect of books, namely their production from manuscript to bookshelf, and provides the initiative for the creation of one. This gives students an opportunity to gain hands-on experience as editors, proofreaders and designers and supports their early vocational orientation. Since writing itself is a solitary activity, working as part of an editorial team empowers youngsters to collaborate on a common project, thus facilitating interpersonal bonding based on community and shared cultural space. The focal point becomes the child artist and this instills in them love of literature and recognition of talent and the effort needed to turn it into artistry. The created environment of likeminded individuals, ultimately, promotes the feeling that young minds are not alone on their path to mastery.

* Centre for Personal Development Support

collaborative work

creative environment
a sense of literature
professional orientation

ВЪВЕДЕНИЕ

Години наред бяхме свидетели на дълго, бавно и мъчително търсене на новите пътища за развитие на българското образование. Нагледахме се и се наслушахме на безкрайно обсъждане, подготвяне за гласуване в парламента и поредно връщане за пренаписване, докато най-после се прие заветния закон, който ще ни направи по-европейци, по-хуманни, с по-модерни възгледи, напредничави, практични и всичко онова, което тайно сме си мечтали да бъдем ние самите, но не сме били, защото някой, нещо, времето ли, режимът ли или годишните времена са ни попречили да станем. През всичките тези години децата се раждаха, тръгваха на детска градина, завършваха училище, че и университет и не можеха да чакат чудото, защото и времето не може да спре. И може би защото образованието е изключително важно за всяко общество, и може би защото образованието е по принцип консервативна система, т.е. изключително трудно подвижна, се налага да бъдем търпеливи. Но търпението не е ценност за младия човек.

Затова трябва да се търсят допълнителни начини и средства за по-динамично развитие в областта на педагогиката и образованието, с които все пак да отговорим на потребностите на децата и юношите в посока на натрупване на хуманни ценности. И като че ли това задължение и привилегия се пада на центровете за подкрепа за личностно развитие, каквито са центровете за работа с деца, общинските детски комплекси и сродните на тях звена. Това, че те от една страна са част от образователната система и в тях работят именно педагози, ги прави част от единния държавен образователен процес, но от друга страна тези хора са не само учители, а всеки един от тях е и специалист в своята област в сферата на науката, спорта или изкуството. Всички те работят по специално разработени от тях, авторски учебни

програми, които им дават възможност да експериментират, да коригират, ако се наложи, своя подход, понякога всяка година могат да променят акцентите в работата си, като се съобразяват с индивидуалните и груповите нагласи на възпитаниците си и по този начин винаги да са в крак с актуалните потребности на подрастващите. А днес основна потребност е формиране на общочовешки, хуманистични ценности.

И още нещо: В училище ученикът е обект на образователната система. Той приема и отразява знанията, които са включени в учебната програма. Учителят е този, който поднася знанията по избран от него начин, съобразен с държавните изисквания, а от ученика се очаква да възпроизведе това, което му е зададено. Неговата роля е по-скоро пасивна, отколкото активна. В условията на извънучилищното образование ролята на учителя не намалява, но е изместен фокусът във връзката учител-ученик. Учителят преподава нови знания, но не това е основната му работа. Той се стреми да провокира творческия заряд, да го изведе на светло и да остави **ученикът да поеме инициативата** при осъществяване на проектите, които учителят е включил в програмата си. Тук ученикът от ОБЕКТ на образователния процес неусетно се превръща в СУБЕКТ, от отражател в генератор на творческата енергия. Далеч преди приемането на новия закон, който доближава теоретичното с професионалното образование, в ЦПЛР учителите се опитват да прилагат на практика сложното преплитане на творческия порив и теоретичната подготовка с професионалната ориентация. Защото акцентът в целият образователен процес е ориентиран предимно към формирането на хуманна личност у детето. Училището е институцията, която трябва да му даде основните знания, а извънучилищните структури имат ангажимента да се погрижат най-вече за неговото личностно развитие, за разгръщане на индивидуалните му дарби, за формирането на хуманистичния му мироглед – уважение към другия; към труда на всеки човек; умението да работи в екип; да споделя успехите на приятелите, като контролира завистта; да се научи да

приема своите успехи с радост, но без главозамайване; да превръща неуспехите си в двигател за самоусъвършенстване си; да работи всеотдайно за реализиране на съвместните проекти; да инициира такива, които да увличат останалите от школата, клуба, отбора.

За да се постигне всичко това, е необходимо учителят непрекъснато да търси и предлага нови и различни проекти, които да задържат интереса на учениците и да ги провокира да влагат творческата си енергия в разработването и осъществяването им.

МЕТОДОЛОГИЯ

Педагогическата практика, предмет на това изследване, е насочена към група ученици от 14 до 19 годишна възраст от литературен клуб „Касталия" при ЦПЛР – Общински детски комплекс, град Варна.

Ръководител на ЛК „Касталия" е Магдалена Маркова, старши учител по литературно творчество, основател на клуба през 1997 година, по образование специалист по български език и литература, възпитаник на Педагогическия университет „Константин Преславски"- Шумен.

Практиката се провежда всяка учебна година през последните шест години в продължение на 6 месеца в рамките на годишната учебната програма, като обхваща една група от 15 ученици от трето равнище на подготовка в ЛК „Касталия", които посещават занятията в клуба и се занимават с творческо писане най-малко от три и повече години, автори са на творби с художествена стойност и имат спечелени награди от престижни конкурси за ученическо литературно творчество. В процеса на обучение те участват като редакционен екип на алманаха „Докосване до Касталия", който клубът издава периодично.

ЦЕЛИ

1. Да се насочи вниманието на младите литературни творци към книгата като продукт не само на творческия, но и на производствения процес.
2. Да се запознаят с всички етапи от създаването на един литературен сборник.
3. Да участват пряко в съставянето, редактирането, коригирането и подреждането на книжното тяло.
4. Да участват в художественото оформление на книгата.
5. Да представят пред обществеността готовия продукт.
6. Да се запознаят с книгоиздаването и професиите, свързани с него и да се насочат към тях.
7. Да се запознаят детайлно с творчеството на всички ученици от ЛК «Касталия», като акцентът при подбора на творби да утвърждава любовта към човека и човешкото.
8. Да се научат за вземат отговорни и обективни решения и да ги отстояват аргументирано.

ПРЕДВАРИТЕЛНА ПОДГОТОВКА

Първата стъпка бе направена през учебната 2014-2015 г. с решението на ръководството на ЦПЛР-ОДК, град Варна да поеме финансирането на годишния алманах „Докосване до Касталия”.

Втора стъпка: Разработена бе учебна програма, включваща теоретична част и практическа – занятия за ученици от трето равнище на подготовка, които да реализират съставянето и редактирането на алманаха до етапа на предпечат на книгата.

Съставен бе редакционния екип, сформиран от 15 ученици с постижения в творческото писане и дългогодишно обучение в клуба.

Учителят премина квалификационен курс за работа с облачни технологии.

РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПРАКТИКАТА

В продължение на първите 4 месеца от шестмесечната програма, редакционният екип преминава теоретичен курс на обучение, в който получава основни познания за принципите за съставяне и структуриране на литературен сборник, запознава се с различни образци и обсъжда различните гледни точки и подходи. След постигане на съгласие за принципа, по който искат да оформят своя алманах, приемат как да подредят последователността на авторите.

При всеки един от шестте сборника, редактирани и издадени до момента, екипите се спираха на подреждането по възрастов принцип в нисходящ ред. Постигнаха съгласие да се отдели приблизително по равен брой страници за отделните възрастови групи, но водещ критерий при подбора на творбите да бъде художествената стойност и изповядването на хуманистичната идея.

Паралелно с това учениците усвояват работата с облачни технологии.

През периода на обучение, учителят споделя чрез Гугъл диск с всеки член на редакционния екип всички творби, които децата и юношите пишат по предварително зададени или свободноизбираеми теми. Редакторите си водят бележки и правят свой индивидуален подбор на стихотворенията и разказите, които приемат за достойни да бъдат публикувани. Оценките си нанасят в споделена електронна таблица с цифрово изражение по десетобалната система.

Петият месец е посветен на практически занятия, които включват обсъждане на най-високо оценените вече текстове и крайния им подбор.

Дизайна на корицата, както и цялостната предпечатна подготовка, са възложени на младата художничка и уеб дизайнер Свилена Бабукчиева, която е бивш възпитаник на клуба. За всеки алманах тя прави предварително

проучване за представите на учениците за визията на корицата, предлага им няколко варианта и разработва този, който е спечелил категоричното им одобрение. За сборника от 2020 година тя предложи на децата от клуба да нарисуват по една пеперуда и всичките ги включи в дизайна на корицата.

В процеса на предпечатната подготовка, всеки от редакционния екип се включва в коректорската работа.

През последния, шести месец, те разработват сценарий са представянето на алманаха пред публика. В сценария присъства подбран кратък откъс от текст на всеки един автор, представен в алманаха, като по този начин всяко дете е поставено в центъра на вниманието и неговият труд е уважен.

През различните години екипът е експериментирал различни начини да се представи публично алманаха - от това сами да бъдат четци до решението да поканят своите приятели от Детско-юношеския театър „Златното ключе" да четат текстовете пред публиката, като по този начин ги правят съпричастни интерпретатори на своя труд, се използва емоционалното внушение, кодирано в текстовете. Всеки от начините е имал своите положителни страни. Когато се справят сами, влагат много повече от себе си труд и време, както и емоция. Усвояват още една страна на словото – публичното говорене. Разбира се, резултатът не винаги е на професионално ниво, защото все пак силата на писателя е писаното слово и не всекиму е дадено да се чувства комфортно под прожекторите на сцената. Когато четат младите актьори от ДЮТ „Златното ключе", словото добива завършеност и допълнителна красота и по този начин, чрез него, може да бъде внушено хуманното послание във всеки текст. Но който и вариант да изберат учениците, резултатът винаги е един и същ – удовлетворение от работата на всички участници и споделена гордост с родители, учители и приятели.

През лятото на 2018 и 2019 година алманахът бе представен още веднъж на варненци и гостите на града ни на откритата сцена „Алея на

книгата”, което допринесе за популяризирането на му, а и обогати програмата на „Алея на книгата”. През 2020 година в условията на епидемиологична обстановка представянето беше на откритата сцена „Раковина” в Морската градина на Варна, което привлече към публиката повече хора, дори случайни минувачи.

ИЗПОЛЗВАНИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ МЕТОДИ И ПОХВАТИ

За теоретичната подготовка на редакционния екип е използван лекционният метод на обучение, комбиниран с беседа. За уточняване принципите на структуриране на алманаха и графичното му оформление е широко застъпен дебатът. В процеса на подбор на литературните творби, а и като допълнение към до тук изброените методи и похвати, практиката е проведена като неформално обучение, тъй като клубната форма на работа е различна от строго училищната и тя предполага по-непринудени взаимоотношения между учителя и неговите възпитаници и до голяма степен равнопоставеност при вземането на решения. За да вземат своите информирани решения, учениците са отделили много време и усилия за самоподготовка. Съотношението между теорията и практиката е подчертано в полза на практиката, като е дадена възможност на учениците да проявяват инициатива и до голяма степен сами да определят подхода и темпа на работа, като учителят предимно мотивира, насочва и координира техните действия.

РЕЗУЛТАТИ

1. Учениците добиват представа за процеса на създаване на литературен алманах.
2. Научават се да вземат информирани решения.
3. Затвърждават уменията си да работят в екип.

4. Изграждат си авторитет с обективността на преценките си и до сега няма нито едно оплакване от ученик или негов родител, че е бил пренебрегнат или подценен.
5. Запознават се с нови за тях професии – на редактора, на коректора, на дизайнера.
6. Научават се да пишат сценарий за представяне на книга пред публика.
7. Изявяват се като публични говорители по време на презентацията на книгата.
8. Привличат много приятели към своето творчество и литературата въобще.
9. Създават краен продукт – алманах „Докосване до Касталия".
10. В процеса на работа формират литературен вкус и чувствителност към хуманистичните теми.
11. Учат се да уважават труда и таланта, да го ценят и осъзнават, че трябва да го пазят, развиват и да умеят да го представят по достоен начин пред обществеността. Защото всяка творба става културен факт само и едва тогава, когато достигне до своята публика.

ДИСКУСИЯ

За уточняване принципите на структуриране на алманаха и графичното му оформление е широко застъпен дебатът.

Успехът на първия алманах, над който работеше редакционен ученически екип, подтикна родителите още на първата родителска среща през следващата нова учебна година сами да поставят въпроса за издаването на нов алманах. Възникна дискусия, която достигна до заключението разработената като едногодишна учебна програма на редакционния екип да стане ежегодна. Мотивите са следните:

В началото на всяка учебна година се сформира ново трето равнище на обучение, като част от него вече има натрупан опит от минали години, а

има и нови попълнения, които работят с не по-малък ентусиазъм и настояват да участват в подготовката на алманаха.

По-малките ученици, особено тези от второ равнище на подготовка, с нетърпение чакат да станат гимназисти, за да участват и те в екипа. Ето защо от четири години на най-изявените от тях се дава възможност също да се включат в четенето и цифровото оценяване на творби за алманаха, но не участват в крайното вземане на решения при подбора.

При дискусионното обсъждане с родители и ученици приех предложението редакционният екип да бъде сменяем всяка учебна година.

Очакването, че до края на учебната година ще бъде издаден сборник с най-добрите творби, мотивира всички деца от клуба – от най-малките, до абитуриентите, да създадат текстове, достойни за публикуване, които с гордост да покажат на своите приятели, учители, близки.

Бившите възпитаници, които все още пишат и поддържат връзки с клуба, поставиха въпроса за включването и на техни творби в сборника, ка, защото това стимулира и тях да не се отказват от любимото си занимание въпреки професионалната си и семейна заетост. Чрез алманаха те опознават новите попълнения, а по-младите се учат от големите. Това предложение беше прието от всички. По този начин се създава и се утвърждава клубът като литературен кръг със собствена визия, вкус, история и памет.

Взе се решение членовете на клуба сами да разпространяват изданието сред своите връсници.

Всички дискусионни въпроси решаваме заедно, с уважение към другия.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Педагогическата практика на ЛК „Касталия” е приложима за всеки литературен клуб или школа за творческо писане към ЦПЛР или към училищата, в които се работи по програмите на МОН за извънкласна работа.

Тя допълва процеса на творческото писане, като открива пред учениците още една страна на книгата т.е. нейното производство и им осигурява инициативата за създаването ѝ. Дава им възможност практически да се докоснат до професиите на редактора, коректора, дизайнера и подпомага ранното им професионално ориентиране. Тъй като творческото писане е самотно занятие, работата в редакционен екип предоставя възможност на децата от клуба да работят върху общ проект, който ги сплотява, дава им усещането за общност и споделено културно пространство. Учи ги на съпричастност, уважение един към друг и респект пред таланта на другия. Поставя в центъра на вниманието им детето-творец и ги учи на любов към изкуството, литературата и преклонение пред дарбата и трудолюбието да я съхраниш и развиеш в талант. Създава им среда сред хора с еднакви интереси и усещането, че не са сами в трудния път към съвършенството. Всичко това влиза в обсега на създаване на едно хуманистично културно пространство при обучението на деца и юноши.

А това е главната ни педагогическа и морална задача в съвременното общество.

АВТОР

Магдалена Симеонова Маркова

Българска филология - магистър

старши учител по литературно творчество

в ЦПЛР – Общински детски комплекс, град Варна

Адрес:

град Варна, ул. Петко Каравелов № 3а

тел. за връзка 0878 12 60 46; 0879 32 60 46

e-mail: lkkastalia@gmail.com